

Paměti a jiné rukopisy, které vyšlo v nakladatelství Karolinum až po smrti profesora Hladkého v roce 2009, díky zasvěcené studii o zakladateli Pražské lingvistické školy Vilému Mathesiovi z pera dvou předních pražských anglistů, profesorky Libuše Duškové a docenta Jana Čermáka.

Život profesora Hladkého se uzavřel 5. ledna 2008. Odešel po několika letech vážné nemoci a statečného boje, který mu často neumožňoval souvisle pracovat na tématech, o nichž soustavně přemýšlel a která se i přes nepřízeň osudu snažil uskutečnit.

L. URBANOVA

Výročí úmrtí Vladimíra Hoppeho (19. 8. 1882 - 3. 2. 1931)

Před osmdesáti lety zemřel Vladimír Hoppe, mimořádný profesor filozofie na FF MU v Brně (1882 - 1931). Hoppe se narodil v Brně, jeho otec tu pracoval jako advokát a poslanec. Děťstvím a chlapečtvím prožil v hanácké Kroměříži, kde byl zaujat bohatou architekturou chrámů, kašen i městských domů, mezi nimiž vynikal arcibiskupský zámek s přilehlou zahradou a ojedinelá „květná“ zahrada s tropickou flórou. V podvědomí citlivého hochy se ukládaly první estetické dojmy a umělecké prožitky, které během života ještě narůstaly a formovaly jeho osobnost i názory. Po krátké lékařnické praxi dokončil gymnaziální studia složením maturity a mohl tak uskutečnit svou touhu po vysokoškolském studiu. Odešel do Prahy, kde si zapisoval filozofii na UK. Jeho oblíbeným a respektovaným učitelem byl prof. Masaryk, jehož myšlení mu imponovalo, a tak přítel K. Vorovka jej mohl později nazvat opravdovým masarykovcem. Mladý Hoppe byl Masarykem ovlivněn, ale postupně se od něj odkláněl a šel svou vlastní cestou. I diplomovou práci obhajoval u Masaryka a jednu dobu byl jeho knihovníkem. S vědomostní, které získal na UK nebyl spokojen, a proto se snažil svůj vědomostní a myšlenkový obzor rozšířit v cizině.

Absolvoval studijní pobyty v Berlíně a Paříži. Zde měl přístup k nejnovější literatuře (nejen filozofické), jejímuž studiu se plně vě-

noval. Získal přehled o aktuálním filozofickém myšlení, blíže se seznámil s nejnovějšími filozofickými směry (intuitivismus, konvencionalismus, fikcionalismus, empiriokriticismus, pragmatismus) a některé jejich představitelů poznal i osobně (Bergson, Boutroux). Na studovaných myslitelích si mohl ověřovat kompatibilitnost svých myšlenek s tehdejšími způsobem uvažování i s řešením vědeckých a filozofických problémů. Proto se ve své první knize, zabývající se kritikou přírodovědeckého poznání, ohrazuje proti možnému načtení z eklekticismu. Tato jeho práce reaguje na krizi mechanicismu, jenž byl založen na redukcionismu a jednostranném racionalismu, jejichž důsledkem bylo zjednodušování skutečnosti a relativita. Kritika z řad mladých filozofů vycházela z uznávání kvalitativně bohaté skutečnosti i její neustálé proměnlivosti, na jejíž poznání tehdejší vědecké prostředky nestačily. Hledali pevný bod (podle Hoppeho - Archimédův bod) v této proměnlivosti a snažili se o poznání jak přírodních, tak duchovních jevů a procesů v jejich jedinečnosti a konkrétnosti. Podrobovali ostré kritice dosavadní racionalismus (matematická přírodověda), který podle principu identity skutečnost unifikoval, odhlížel od různosti a specifičnosti poznávaných jevů. Řešení tohoto problému vedlo k hledání jejich neracionálních způsobů poznání (intuice, variace představ, ekonomie myšlení, praxe, dialektika atd.). Racionalismus byl spojován s vědou a její kritika se týkala labilitaty samotných základů vědy, jejich vědeckých pojmů a zákonů, považovaných za užitečné konvence – symboly, jimž nic neodpovídá. To byla také jedna z hlavních tezí Hoppeho kritiky přírodovědeckého poznání.

Hoppe se v dalším myšlenkovém vývoji obracel více k člověku, jenž procházel krizí především své osobnosti, a hledal možnosti jejího překonání v duchovní přeměně a mravním zdokonalení (šlo o hledání absolutna – bohočlověka). Tato Hoppeho změna myšlenkové a životní orientace byla ovlivněna několika okolnostmi: 1. prožitky první světové války, 2. propuknutím těžké nevyléčitelné nemoci, 3. intenzivními zážitky z přírody a estetickými dojmy z umění, 4. jeho introvertní povahou a citovým založením. Rozhodující vliv na jeho osobnost měla hudba a výtvarné umění. Hudba procházela celým jeho životem, od mládí až

po jeho poslední dny. Rád poslouchal scherzo z Beethovenovy Patetické. Jeho bratr se zabýval hudbou profesionálně a jako dirigent a skladatel působil v Berlíně. Výtvarné umění kultivovalo Hoppeho již během kroměřížských a pražských let. Později žil v uměleckém prostředí tvorby gobelinů. Došlo k tomu po sňatku s Marií Teinitzerovou, textilní výtvarnicí a majitelkou textilní dílny v Jindřichově Hradci. Z této dílny vyšly nejlepší gobelíny, zpracované podle návrhů našich předních umělců (Kysela, Svabinský, Bouda). V r. 1935 obdržela výtvarnice v Paříži Grand Prix. Vylíčené události způsobily, že se Hoppe stále více zabýval svým životem a svou vlastní osobou. Ve filozofii se to projevilo zvýšeným zájmem o člověka, o otázky života a smrti, konečnosti a nekonečnosti i kladením otázky smyslu života. Hoppe se obrátil ke Kantovi, kterého přetvořil podle obrazu Schopenhauera a Ed. Hartmanna. Člověka podle něj dělá osobnost rozvrstvená na část nižší – empirické já a část vyšší – transcendentální já, jež přesahuje jedince. Je to archetypální, nevědomá a svobodná duchovní síla (tvorba), která vytváří svět věčných idejí a hodnot. Člověk může ovlivnit svůj život (dát mu smysl) tím, že pronikne do hloubky transcendentálního já a bude „pracovat“ na své přeměně a zdokonalování. Podle Hoppeho lze toho dosáhnout pomocí mystické metody kontemplace, vyššího stupně intuíce.

Ke konci života Hoppe znovu přepracoval svou filozofii a rozhodující úlohu v životě člověka i po něm přisoudil náboženství. Ač podle úředních dokladů byl bez vyznání, ve své posmrtně vydané práci Předpoklady duchovní fi-

lozofie a náboženské víry (připravené R. Konečným) se hlásí ke křesťanství. Křesťanství považuje za nejvyspělejší náboženství a doporučuje životy svatých jako příklady pro duchovní zdokonalení člověka. Využívá zde i hlavní myšlenku ruského filozofa V. Solovjova o bohočlověku (ztělesnění nejvyšší dokonalosti – svatosti) a Kierkegaardův skok víry, s jehož pomocí je možné se stát náboženským člověkem. Filozofie plní jen úlohu propedeutiky náboženství.

Filozofie Vladimíra Hoppeho není určena široké veřejnosti, je spíše záležitostí niterného prožívání a meditace. Co nám tato filozofie může dát dnes? Dnešní přetechnizovaná civilizace by si mohla z této filozofie odnést její duchovní rozměr, její důraz na duchovní a mravní stránku člověka a neposuzovat hodnotu života podle okamžitého úspěchu, ale „z hlediska věčnosti“. Před životem *sub specie temporis* dát přednost životu *sub specie aeternitatis*.

J. VÍTEK

Aktuální členění stále aktuální, zejména zásluhou významného brněnského anglisty.

Encyclopaedia Britannica nabízí v rámci obsáhlého hesla „linguistics“ čtenářům i následující formulaci, která se bezprostředně týká Pražské jazykovědné školy, světově uznávaného přístupu ke zkoumání zákonitostí jazyka a jazykové komunikace: „The most valuable

Redakci Universitas došlo

Anotace. Škola a zdraví pro 21. století. Masarykova univerzita Brno, 2010

A view from afar: Canadian studies in a European context. Volume 9. Masaryk University Brno, 2010

Blažek Ladislav a kol.: **Nadnárodní společnosti v České republice I.**, Masarykova univerzita Brno, 2010

Bulletin Institutu výzkumu školního vzdělávání Pdf MU 2010. Veronika

Najvarová, Petr Knecht (Eds.). **Masarykova univerzita Brno, 2010**

Domácnost – svět v malém. Materiál pro učitele. Hana Svatoňová a kol., Masarykova univerzita Brno, 2010

Vladimír Hansgut a kol. **Sportovní masáž.** Masarykova univerzita Brno, 2009

Zuzana Hlubinová, **Tvoření slov ve východomoravských nářečích.** Masarykova univerzita Brno, 2010

pokračování na str. 74 →